Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2015–2016

Aanhangsel van de Handelingen

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1850

Vragen van het lid **Thieme** (PvdD) aan de Staatssecretaris van Economische Zaken over *toenemend onderwatergeluid door onder meer olieplatforms, scheepvaart en militaire activiteiten als oorzaak van strandende potvissen en andere walvisachtigen* (ingezonden 5 februari 2016).

Antwoord van Staatssecretaris **Van Dam** (Economische Zaken) (ontvangen 11 maart 2016). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2015–2016, nr. 1635.

Vraag 1
Wat is uw reactie op het feit dat in januari zeker zestien dode potvissen[1] en twee gestreepte dolfijnen[2] zijn aangespoeld op de kusten van de Noordzee?

Antwoord 1
Het aantal gestrande potvissen op de Nederlandse, Britse en Duitse kust sinds begin januari 2016 is tot 29 dieren opgelopen. Hoewel een stranding van meerdere dieren op de Noordzeekust wel vaker voorkomt, is dit een zeldzame gebeurtenis.

Vraag 2
Wat is uw reactie op recente onderzoeken waaruit blijkt dat het toenemende lawaai onder water in zee, onder meer van havens, olieplatforms, scheepvaart, windmolens en militaire activiteiten, een verstorend effect heeft op walvisachtigen zoals potvissen, orka's, dolfijnen en bruinvissen?[3] [4]

[1] Acht potvissen in Waddenzee gestrand, Reformatorisch Dagblad 2 februari 2016
[2] Gestreepte dolfijnen aangespoeld op Ameland, NOS 20 januari 2016 http://nos.nl/artikel/2081701-gestreepte-dolfijnen-aangespoeld-op-ameland.html
[3] Ships» noise is serious problem for killer whales and dolphins, report finds, the Guardian 2 februari 2016 http://www.theguardian.com/environment/2016/feb/02/ships-noise-is-serious-problem-for-killer-whales-and-dolphins-report-finds
[4] Lawaai onder water in zee neemt toe, Visserijnieuws 22 januari 2016 http://visserijnieuws.punt.nl/content/2016/01/Lawaai-onder-water-in-zee-neemt-toe-video#sthash.xVSQO6f0.dpuf

ah-tk-20152016-1850
ISSN 0921 - 7398
's-Gravenhage 2016

Antwoord 2
In de initiële beoordeling van de Mariene Strategie voor het Nederlandse deel van de Noordzee 2012–2020, Deel I (Kamerstuk 33 450, nr. 1) is geconcludeerd dat het onderwatergeluid als gevolg van menselijke activiteiten in de zuidelijke Noordzee aanzienlijk is toegenomen en dat de intensiteit daarvan veel groter is dan die van natuurlijke geluiden.
De effecten van het onderwatergeluid als gevolg van menselijke activiteiten op bijvoorbeeld zeezoogdieren kunnen variëren van kleine, subtiele gedragsverandering, vermijding van gebieden en verminderde gehoorcapaciteit, tot – in extreme gevallen – direct sterven.

Vraag 3
Acht u het aannemelijk dat onderwatergeluid de aangespoelde walvisachtigen heeft verstoord en wordt dit meegenomen in het onderzoek naar hun doodsoorzaak? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 3
Ik kan dit niet bevestigen. Potvissen trekken in de winterperiode van het noorden naar het zuiden. Soms komen dieren tijdens de trek terecht in de ondiepere Noordzee, waar de kans op strandingen groot is. Op dit moment is niet bekend waarom de potvissen in de Noordzee terecht zijn gekomen. Hier kunnen verschillende redenen voor zijn.
De doodsoorzaak bij een stranding van dergelijke grote zeezoogdieren is in het algemeen verstikking onder het eigen gewicht. Door het uitvoeren van pathologisch onderzoek wordt getracht om informatie te krijgen over de mogelijke strandingsoorzaak.

Vraag 4
Deelt u de mening dat onderwatergeluid een belangrijke factor vormt in het onderwatermilieu van de Noordzee, onder andere omdat het een van de drukste scheepvaartgebieden ter wereld is en er op grote schaal olie-, gas- en zandwinning plaats vindt? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 4
Onderwatergeluid is een factor in het onderwatermilieu (zie ook het antwoord op vraag 2). De inzet met betrekking tot onderwatergeluid is vooral gericht op het voorkomen van schadelijke effecten op mariene fauna (vooral zeezoogdieren) als gevolg van specifieke activiteiten die impulsgeluid veroorzaken, zoals heien en seismisch onderzoek of sonar. Over de effecten van achtergrondgeluid zoals van scheepvaart is nu nog slechts beperkte kennis beschikbaar.

Vraag 5
Deelt u de mening dat onderwatergeluid een onderdeel zou moeten zijn in de monitoring van de milieukwaliteit van de Noordzee? Klopt het dat systematisch meten van onderwatergeluid in de Noordzee echter nog niet plaatsvindt? Zo nee, waarom niet?[5]

Antwoord 5
In de Mariene Strategie voor het Nederlandse deel van de Noordzee deel 2 (KRM-monitoringprogramma, Tweede Kamer vergaderjaar 2014–2015, 33 450 nr. 25) is per milieudoel, waaronder voor onderwatergeluid, het opzetten van monitoring opgenomen. Vanwege het grensoverschrijdend karakter van onderwatergeluid is het alleen zinvol om samen met andere Noordzeelanden te gaan monitoren. Voor impulsief geluid is inmiddels een internationaal register operationeel, en de eerste resultaten worden in de loop van dit jaar geëvalueerd en meegenomen in de Intermediate Assessment 2017 van OSPAR. Voor achtergrondgeluid wordt met andere Noordzeelanden onderzocht of een gezamenlijk monitoringsprogramma georganiseerd kan worden.

[5] Ecomare over akoestische verontreiniging
http://www.ecomare.nl/ecomare-encyclopedie/mens-en-milieu/vervuiling-algemeen/akoestische-verontreiniging/

Vraag 6
In hoeverre wordt onderwatergeluid meegenomen in ontwikkelprogramma's voor de Noordzee?

Antwoord 6
Het Rijk stelt met het Noordzeebeleid de kaders voor ruimtelijk gebruik van de Noordzee in relatie tot het mariene ecosysteem. In het programma van maatregelen van de Mariene Strategie voor het Nederlandse deel van de Noordzee, deel 3, (Tweede Kamer vergaderjaar 2014–2015, Bijlage bij Kamerstuk 31 710, nr. 35) zijn voor diverse thema's, waaronder onderwatergeluid, maatregelen beschreven om de goede milieutoestand te bereiken en/of te behouden.
De belangrijkste beschreven maatregelen met betrekking tot onderwatergeluid op nationaal niveau zijn:

– Een aanpassing van het vergunningsregime voor windturbineparken met het van kracht worden van de Wet Windenergie op Zee per 1 juli 2015. In de Kavelbesluiten voor de geplande windturbineparken wordt een maximum toelaatbaar geluidsniveau voorgeschreven dat afhankelijk is van het bouwseizoen en het aantal palen dat geheid wordt.
– Het van kracht worden van de Natuurbeschermingswet (Nb-wet) en de Flora- en faunawet (Ff-wet) in de EEZ per 1 januari 2014. Voor het veroorzaken van luid impulsief geluid op zee (waaronder heien en seismisch onderzoek) is veelal een vergunning op grond van de Nb-wet en/of een ontheffing van de Ff-wet nodig. De procedure voorziet in een passende beoordeling (Nb-wet), soortbeschermingstoets (Ff-wet) en bijbehorende mitigerende maatregelen om mogelijke schadelijke effecten van onderwatergeluid te voorkomen of te verminderen, in lijn met de Europese Habitatrichtlijn.
– De ontwikkeling van een nieuw voorschrift explosievenruiming door het Ministerie van Defensie in 2016 om de milieuschade door ruiming van explosieven op de Noordzee verder te beperken en de haalbare alternatieve technieken of mitigerende maatregelen te introduceren.

Vraag 7
Kunt u aangeven of en in welke mate er in militaire marine oefeningen, zowel in die van Nederland als die van andere EU-lidstaten, rekening gehouden wordt met het verstorende effect ervan op walvissen, aangezien uit onderzoek blijkt dat het effect aanzienlijk is?[6] Zo nee, waarom niet?

Antwoord 7
Het gebruik van actieve sonar bij militaire oefeningen is gereguleerd in het voorschrift Commando Zeestrijdkrachten MWC 230 «Verantwoord gebruik van actieve sonar». Dit voorschrift heeft als doelstelling schadelijke gevolgen van uitzendingen van onderzeebootbestrijdingssonars op zeezoogdieren te voorkomen of te verminderen. Ook een aantal andere Europese lidstaten hanteert vergelijkbare voorschriften.

Vraag 8
Kunt u aangeven welke initiatieven u neemt in EU-verband en Internationale Maritieme Organisatie (IMO)-verband om onderwatergeluid op zee te verminderen? Bent u bereid uw inzet hierop te verhogen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8
Nederland is, gedeeld met het Verenigd Koninkrijk, voorzitter van de Europese expertgroep Technical Group on Noise (TG Noise), en is ook één van de trekkers van de OSPAR werkgroep Noise. Ook experts van Nederlandse instituten als TNO dragen hieraan bij.
De IMO heeft in 2014 een niet-verplichtende richtlijn aangenomen (Guidelines for the Reduction of Underwater Noise from Commercial Shipping) die het reduceren van onderwatergeluid door de commerciële scheepvaart tot doel

---

[6] Whales flee from military sonar leading to mass strandings, research shows, the Guardian 3 juli 2013
http://www.theguardian.com/environment/2013/jul/03/whales-flee-military-sonar-strandings

heeft. Deze aanbeveling heeft betrekking op nieuw te bouwen schepen. Nederland heeft bijgedragen aan het opstellen van deze richtlijn.
Concluderend ben ik van mening dat de regering nationaal en internationaal voldoende actie onderneemt om de goede milieutoestand op de Noordzee te bereiken.